

แนวทางการพัฒนาข้อบังคับกระทรวงกลาโหมว่าด้วยสารวัตรทหาร
พุทธศักราช 2555 ให้เหมาะสมกับหน่วยงาน
ที่นำไปปฏิบัติจริง

เอกสารวิจัยส่วนบุคคล

โดย

พันเอก ชนาวุฒิ อาทิตย์

รองผู้อำนวยการ กองสืบสวนสอบสวน

กรมการสารวัตรทหารบก

วิทยาลัยการทัพบก

กันยายน 2563

เอกสารวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาข้อบังคับกระทรวงกลาโหมว่าด้วยสารวัตรทหาร
พุทธศักราช 2555 ให้เหมาะสมกับหน่วยงานที่นำไปปฏิบัติจริง
โดย พันเอก ชนาวุฒิ อาทิตย์
อาจารย์ที่ปรึกษา พันเอกหญิง ศศพินธุ์ วัชรธรรม

วิทยาลัยการทัพบก อนุมัติให้เอกสารวิจัยส่วนบุคคลฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรหลักประจำ วิทยาลัยการทัพบก ปีการศึกษา 2563 และเห็นชอบให้เป็นเอกสาร
วิจัยส่วนบุคคลที่อยู่ในเกณฑ์ระดับ

พลตรี
(มหศักดิ์ เทพหัสดิน ณ อยุธยา)

ผู้บัญชาการวิทยาลัยการทัพบก

คณะกรรมการควบคุมเอกสารวิจัยส่วนบุคคล

พันเอก
(ประภาส แก้วศรีงาม)

ประธานกรรมการ

พันเอก
(นพพร วิริยราชวัลลภ)

ผู้ทรงคุณวุฒิที่ปรึกษา

พันเอกหญิง
(ศศพินธุ์ วัชรธรรม)

กรรมการ

พันเอกหญิง
(ฐิติญา จันทวุฒิ)

กรรมการ

พันเอกหญิง
(ปัทมา สมสนั่น)

กรรมการ

บทคัดย่อ

ผู้วิจัย พันเอก ชนาวุฒิ อาทิตย์
เรื่อง แนวทางการพัฒนาข้อบังคับกระทรวงกลาโหมว่าด้วยสารวัตรทหาร พุทธศักราช 2555 ให้เหมาะสมกับหน่วยงานที่นำไปปฏิบัติจริง
วันที่ กันยายน 2563 **จำนวนคำ :** 7,365 **จำนวนหน้า :** 16
คำสำคัญ การพัฒนา, ข้อบังคับกระทรวงกลาโหมว่าด้วยสารวัตรทหาร พุทธศักราช 2555
ชั้นความลับ ไม่มีชั้นความลับ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา วิเคราะห์ และแนวทางการพัฒนาข้อบังคับกระทรวงกลาโหมว่าด้วยสารวัตรทหาร พุทธศักราช 2555 ให้สอดคล้องกับหลักกฎหมายทั่วไป รวมทั้งมีมาตรฐานสากล ซึ่งที่มาของการศึกษาเกิดจากสภาพปัญหาและอุปสรรค ในการปฏิบัติหน้าที่ของสารวัตรทหาร ตามข้อบังคับกระทรวงกลาโหมว่าด้วยสารวัตรทหาร พุทธศักราช 2555 ในเรื่องการจับกุม ตรวจค้นและยึดสิ่งของ ขัดกับหลักกฎหมายทั่วไป ยังไม่มีความชัดเจนในการปฏิบัติ รวมทั้งไม่ครอบคลุม และไม่ใช่ออกภาพ

ในส่วนของผลการวิจัยพบว่า สารวัตรทหารผู้ปฏิบัติงานตามข้อบังคับกระทรวงกลาโหม ว่าด้วยสารวัตรทหาร พุทธศักราช 2555 ไม่มีกรอบแนวทางในการปฏิบัติ อีกทั้ง ยังเกิดความไม่มั่นใจว่าการปฏิบัติงานของตนเป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมายหรือไม่

การปฏิบัติในบางเรื่อง ทั้งการดำเนินการทางอาญาและการดำเนินการทางวินัย ยังไม่มี แนวทางการปฏิบัติที่ชัดเจน แม้ในแต่ละเหล่าทัพจะมีความพยายามในการจัดทำคู่มือ ระเบียบหรือเอกสารในการปฏิบัติของสารวัตรทหารขึ้นมาเพื่อใช้เป็นแนวทางการปฏิบัติงานของสารวัตรทหารก็ตาม แต่เนื้อหาส่วนใหญ่ของแต่ละเหล่าทัพ ยังมีความแตกต่างกันไป ไม่ครอบคลุมและไม่ใช่ออกภาพเดียวกัน ทั้งที่การปฏิบัติงานของสารวัตรทหารทั้งสามเหล่าทัพล้วนอยู่ภายใต้ข้อบังคับกระทรวงกลาโหมว่าด้วยสารวัตรทหารเหมือนกัน

ในขณะที่บทบัญญัติบางประการแม้จะเหมือนกับที่ระบุไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แต่ยังมีลักษณะไม่ครอบคลุม ไม่ครบถ้วนสมบูรณ์เหมือนในกรณีของความผิดอาญา

ด้วยเหตุนี้ จึงจำเป็นต้องมีการศึกษา ทบทวน หรือพัฒนาบทบัญญัติข้อบังคับกระทรวงกลาโหมว่าด้วยสารวัตรทหาร พ.ศ.2555 ให้มีกรอบและแนวทางการปฏิบัติอย่างชัดเจน สอดคล้องกับหลักสากล สิทธิมนุษยชน และรัฐธรรมนูญ การให้ความสำคัญของสภาพปัญหาจาก

ผู้บังคับบัญชาทุกระดับชั้น รวมถึงกำลังพลที่มีส่วนเกี่ยวข้องหรือที่ถูกผลกระทบ มีการดำเนินการในการพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรม เช่น มีการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม โดยการติดตาม ตรวจสอบ คาดการณ์ และประเมินความเป็นไปในสภาพแวดล้อมของการปฏิบัติ เพื่อจะกำหนดประเด็นสำคัญเกี่ยวกับอุปสรรคและโอกาสที่จะมีอิทธิพลต่อการดำเนินงานของการปฏิบัติ ทั้งในปัจจุบันและอนาคต เพื่อที่จะได้กำหนดกรอบการปฏิบัติงานของสารวัตรทหารที่ชัดเจนและมีเอกภาพ สร้างความมั่นใจว่าได้ปฏิบัติงานไปโดยชอบด้วยกฎหมาย ลดการเกรงกลัวว่าอาจถูกฟ้องร้องจากผู้ได้รับผลกระทบ อันเป็นการคุ้มครองสารวัตรทหารให้เกิดความมั่นใจในการปฏิบัติหน้าที่ อีกทั้งยังเป็นการรับรองและคุ้มครองบุคคลผู้กระทำผิดซึ่งเป็นทหาร ข้าราชการกลาโหม พลเรือน และคนงานในสังกัดกระทรวงกลาโหม ซึ่งมีสิทธิเสรีภาพ ในฐานะมนุษย์คนหนึ่งด้วย

ABSTRACT

AUTHOR : Colonel Chanawut Arthit

TITLE : The appropriate solutions in order to develop the Military Police's regulations, Ministry of Defense of year 2002 toward the actual operate.

DATE : September 2020 **WORD COUNT :** 7,347 **PAGES :** 17

KEY TERMS : Development, Military Police's regulation, Minister of Defense year 2002

CLASSIFICATION : Classified

The objective of this research are the study, analyze and define the issues to develop the Military Police's regulation, Ministry of Defense of year 2002 lead to the implementation with common regulations and classify as nation standards. The define of studies are the problems and obstacles of Military Police Officer actions, which claimed to complication conflict with common regulations, not comprehensive also unity.

Defining found that Military Police's Officers actions under the regulation of Military Police, Ministry of Defense of year 2002 are remain no standard models to make an action, further the indefinite of actions which following or not through the laws.

There is no correct issues and models of actions through the operation both criminal and disciplines. Even each units are already issue the form of manuals, official documents and booklets which used to commit the correct model of actions, however those documents do not show the unity, most of details are practically different among units where all under the same roof of Military Police Ministry of Defense.

While, there are some issues of action still familiar context which match in Penal Code, but they remain unclear and not comprehensive as same as Criminal's offense code.

Therefore, it is necessary to re-study, analyze and find the improving issues to develop the current regulation of Military Police, Ministry of Defense of year 2002 to create the suitable models and features of Officer's actions which have 1 unity among 3 units under Ministry of Defense. Moreover, to protect and establish the authorizes freely to the Officers, generate the confident of actions, however reduce the indefinite of sue from the actions.

Also make the guarantee and assurance to the operation's officers who are Army, Ministry of Defense Officer, and the workers of Military to have the rights as the hum.

กิตติกรรมประกาศ

เอกสารวิจัยฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยความเมตตากรุณาอย่างสูงสุดจากผู้บัญชาการวิทยาลัย การทัพบก เจ้ากรมการสารวัตรทหารบก บรรดาอาจารย์และที่ปรึกษาทุกท่าน ซึ่งกรุณาให้ ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะและคำแนะนำด้วยดีตลอดระยะเวลาการศึกษา

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ พันเอก หลุยง ศศพิณธุ์ วัชรธรรม นายทหารปฏิบัติการ ประจำ กรมยุทธศึกษาทหารบก และ พันเอก นพพร วิริยราชวัลลภ ผู้อำนวยการกองสืบสวนสอบสวน กรมการสารวัตรทหารบก ที่ได้สละเวลาอันมีค่า เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิที่ปรึกษา ตลอดจนให้คำแนะนำ ตรวจสอบ และให้ข้อคิดในประเด็นทางกฎหมายและข้อเท็จจริง อีกทั้ง หลักการที่แท้จริงเบื้องหลังบทบัญญัติเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมทหาร การปกครองและการ บังคับบัญชาทหาร อันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งแก่ผู้วิจัย

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ กองทัพบก กรมยุทธศึกษาทหารบก และกรมการสารวัตรทหารบก ที่เห็นคุณค่าและประโยชน์ในการศึกษา โดยคัดเลือกผู้วิจัยซึ่งปฏิบัติงานด้านกฎหมาย เข้ารับการ ฝึกอบรมเป็นนักศึกษาหลักสูตรหลักประจำ วิทยาลัยการทัพบก ชุดที่ 65 เพื่อเพิ่มพูนความรู้ และขีดความสามารถในการปฏิบัติงานและการบังคับใช้กฎหมาย ตลอดจนเป็นแนวทางในการ นำความรู้ที่ได้ฝึกอบรมนำมาปรับใช้กับการทำงาน ให้มีประสิทธิภาพ สอดคล้องไปในทาง เดียวกัน และมีประสิทธิผลสูงสุด

สุดท้ายนี้ คุณค่าและความดีของเอกสารวิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นกตเวทิตา แต่บิดา มารดา ตลอดจน บุรพจารย์และสถาบันการศึกษา ซึ่งเป็นแหล่งประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ของผู้วิจัย หากเอกสารวิจัยฉบับนี้ มีความผิดพลาดหรือบกพร่องด้วยประการใดผู้วิจัยขอน้อมรับได้และจะ นำไปพัฒนาปรับปรุง เพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ในภายภาคหน้า ต่อไป

แนวทางการพัฒนาข้อบังคับกระทรวงกลาโหมว่าด้วยสารวัตรทหาร พุทธศักราช 2555 ให้เหมาะสมกับหน่วยงาน ที่นำไปปฏิบัติจริง

จากยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561 – 2580) ได้กำหนดกรอบแนวทางที่สำคัญเพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ การเป็นประเทศที่มีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง นำไปสู่การพัฒนาให้คนไทยมีความสุขและตอบสนองต่อการบรรลุซึ่งผลประโยชน์แห่งชาติ ในการที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิต สร้างรายได้สูง เป็นประเทศพัฒนาแล้ว และสร้างความสุขของคนไทย สังคมมีความมั่นคง เสมอภาค และเป็นธรรม ประเทศสามารถแข่งขันได้ในระบบเศรษฐกิจ ด้านความมั่นคง

กองทัพบก ถือเป็นองค์กรด้านความมั่นคงองค์กรหนึ่ง ซึ่งมีหน้าที่ในการเตรียมกำลังและใช้กำลังทางบกเพื่อป้องกันประเทศ และรักษาความสงบเรียบร้อยภายใน และเพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมในการเตรียมกำลังและใช้กำลังทางบก กำลังพลต้องมีความพร้อมในการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ จะต้องอยู่ในระเบียบวินัย ปฏิบัติตนให้เป็นไปตามแบบธรรมเนียมทหาร และอยู่ในศีลธรรมอันดี อันจะทำให้กำลังพลมีความพร้อมในการปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด ทำให้กองทัพเกิดความมั่นคง และเพื่อให้สอดคล้องกับกรอบยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ดังนั้น กำลังพลทุกนายจะต้องมีระเบียบวินัย ปฏิบัติตามแบบธรรมเนียมทหาร และอยู่ในศีลธรรมอันดี ซึ่งเป็นหน้าที่ของผู้บังคับบัญชาที่จะต้องควบคุม กำกับดูแลและกวดขันกำลังพลอยู่เสมอ นอกจากผู้บังคับบัญชาทหารแล้ว ผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในการกำกับดูแลและปฏิบัติต่อผู้ที่ไม่อยู่ในระเบียบวินัยแบบธรรมเนียมทหาร หรือไม่อยู่ในศีลธรรมอันดี คือ สารวัตรทหาร

ภารกิจในภาพรวมของสารวัตรทหาร คือ เป็นเจ้าหน้าที่ภายในฝ่ายทหาร ในการดำเนินการสนับสนุนการช่วยรบที่มีความสำคัญในการดำรงไว้ซึ่งอำนาจกำลังรบของกองทัพ ในส่วนที่เกี่ยวกับการดำรงวินัย การประพฤติตนของกำลังพลให้อยู่ในกฎหมาย แบบธรรมเนียม และศีลธรรมอันดีของทหาร ด้วยการใช้มาตรการบังคับให้เป็นไปตามกฎหมาย โดยมีหน้าที่เกี่ยวกับการรักษาระเบียบวินัย แบบธรรมเนียมและศีลธรรมอันดีของเหล่าทหาร การรักษาความปลอดภัย การจับกุม ควบคุม ตรวจสอบ และสืบสวนสอบสวนบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหาร โดยมีการออก “ข้อบังคับ ว่าด้วยสารวัตรทหาร” ขึ้น เพื่อกำหนดกฎเกณฑ์วิธีการปฏิบัติ

ทั้งนี้ สारวัตตททททได้ดำเนินงานดังกล่าวมายาวนานต่อเนื่องไม่ต่ำกว่า 100 ปี จนกระทั่งปัจจุบัน ได้ดำเนินการภายใต้ “ข้อบังคับกระทรวงกลาโหมว่าด้วยสารวัตตทททท พุทธศักราช 2555” แต่ข้อบังคับดังกล่าวก่อให้เกิดความไม่มั่นใจในการปฏิบัติงานของสารวัตตทททท กล่าวคือ ข้อบังคับดังกล่าวให้อำนาจสารวัตตททททในการจับกุม ตรวจค้น ยึดสิ่งของบุคคล ซึ่งอยู่ในอำนาจศาลทหารที่กระทำความผิด แต่ไม่มีการกำหนดกรอบหรือแนวทางไว้อย่างชัดเจน

การจับกุม การตรวจค้น และการยึด ตามข้อบังคับกระทรวงกลาโหมว่าด้วยสารวัตตทททท พุทธศักราช 2555 โดยสารวัตตทททท มีข้อเท็จจริงและสภาพปัญหาดังนี้ คือ

การจับกุม สารวัตตททททมีอำนาจที่จะปฏิบัติต่อทหาร ข้าราชการกลาโหมพลเรือน และคนงาน ในสังกัดกระทรวงกลาโหม ผู้ไม่อยู่ในระเบียบวินัย ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดี ซึ่งอยู่ภายนอกที่ตั้งหน่วยทหารหรือสถานที่ทำงาน โดยในการจับกุม สารวัตตททททต้องแจ้งเหตุที่จะจับกุมให้ผู้จะถูกจับกุมทราบ ให้กระทำโดยละม่อม ถ้าจำเป็นจะต้องใช้เครื่องพันธนาการ หรือใช้อาวุธเพื่อป้องกันตน ก็ให้กระทำได้ แต่ต้องไม่เกินสมควรแก่เหตุ ดังนั้น จะเห็นได้ว่าการจับกุมตามข้อบังคับที่ให้อำนาจสารวัตตททททนั้น เป็นการให้อำนาจและดุลพินิจแก่สารวัตตททททอย่างกว้างขวาง ไม่มีกรอบในการใช้อำนาจหรือดุลพินิจ และไม่จำกัดสถานที่ว่าจะเป็นภายในหรือภายนอกหน่วยทหาร ทั้งนี้ การจับกุมเป็นการกระทำที่กระทบกระเทือนถึงสิทธิและเสรีภาพของประชาชนชาวไทย ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยรับรองไว้ การที่ข้อบังคับได้ให้อำนาจสารวัตตทททททำการจับกุม จึงเป็นการขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาประกอบประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พุทธศักราช 2478 มาตรา 78 ซึ่งเป็นบทบัญญัติที่วางหลักเกณฑ์การจับในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา พบว่าการจับโดยไม่มีหมายจับ หรือคำสั่งศาลนั้น โดยหลักแล้วไม่สามารถกระทำได้ เว้นแต่เป็นกรณีตามข้อยกเว้นตามมาตรา 78 (1) – (4) ในทางกลับกันอาจเป็นความผิดฐานหน่วงเหนี่ยวหรือกักขังผู้อื่น ตามประมวลกฎหมายอาญา พุทธศักราช 2499 มาตรา 310 แทน

ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น สิบตรี แดง ขาดราชการไปจากหน่วยเกินกว่า 15 วัน โดยไม่ทราบสาเหตุ และมีได้ขออนุญาตลาให้ถูกต้องตามระเบียบ ซึ่งถือได้ว่าเป็นการกระทำผิดวินัยทหารฐานเกียจคร้าน ละทิ้ง หรือเลินเล่อต่อหน้าที่ราชการ ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พุทธศักราช 2476 มาตรา 5 (5) ผู้บังคับบัญชาโดยตรงของ สิบตรี แดง จึงรายงานการขาดราชการต่อผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้น จนถึงผู้บังคับบัญชาผู้มีอำนาจสั่งสอบสวน ต่อมาจึงได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริงขึ้น เพื่อทำการสอบสวนหาข้อเท็จจริง ผลการสอบสวน

ปรากฏว่า สิบตรี แดง ขาดราชการไปจากหน่วยเกินกว่า 15 วันจริง โดยไม่ทราบสาเหตุ และมีได้ขออนุญาตลาให้ถูกต้องตามระเบียบ ซึ่งนอกจากเป็นการกระทำผิดวินัยตามพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร แล้ว ยังเป็นการกระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาทหาร พุทธศักราช 2454 ฐานหนีราชการด้วย ผู้บังคับบัญชาผู้มีอำนาจสั่งสอบสวนจึงแต่งตั้งคณะกรรมการคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริง ในระหว่างที่คณะกรรมการสอบสวนดำเนินการสอบสวนข้อเท็จจริงนั้น ผู้บังคับบัญชาโดยตรงก็ได้รับแจ้งว่ามีผู้พบเห็น สิบตรี แดง มารับประทานอาหารอยู่ที่ร้านค้าในบริเวณค่ายทหาร ผู้บังคับบัญชาโดยตรงจึงรายงานต่อผู้บังคับบัญชาผู้มีอำนาจสั่งใช้ทหารสารวัตร เพื่อให้สารวัตรทหารดำเนินการจับกุม สิบตรี แดง เมื่อสารวัตรทหารทำการจับกุม สิบตรี แดง ได้แล้ว จึงนำตัวส่งให้คณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริงดำเนินการต่อไป

สภาพปัญหาตามข้อเท็จจริง การที่ สิบตรี แดงขาดราชการไปจากหน่วยเกินกว่า 15 วัน ซึ่งเป็นการกระทำผิดวินัยทหารฐานเกียจคร้าน ละทิ้ง หรือเลินเล่อต่อหน้าที่ราชการ ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร ถือได้ว่า สิบตรี แดง เป็นผู้ไม่อยู่ในระเบียบวินัย ตามข้อบังคับกระทรวงกลาโหมว่าด้วยสารวัตรทหาร พุทธศักราช 2555 ข้อ 9 ซึ่งสารวัตรทหาร มีอำนาจที่จะทำการจับกุมได้ แต่การจับกุมนั้น เป็นการกระทำกระทบกระเทือนถึงสิทธิและเสรีภาพของบุคคล แม้ว่าข้อบังคับจะให้สารวัตรทหารมีอำนาจกระทำได้ก็ตาม อีกทั้งการจับกุมของสารวัตรทหารอาจทำให้สารวัตรทหารมีความผิดฐานทำให้ผู้อื่นเสื่อมเสียเสรีภาพ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 310 และเกิดสิทธิแก่ผู้ถูกจับกุม คือ สิบตรี แดง โดย สิบตรี แดง สามารถอ้างสิทธิการป้องกันโดยชอบและพอสมควรแก่เหตุตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 68 และไม่เป็นความผิดฐานต่อผู้ขัดขวางเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 138 ด้วยเช่นกัน

การตรวจค้นและการยึด การตรวจค้นและการยึดตามข้อบังคับดังกล่าว สารวัตรทหารมีอำนาจที่จะตรวจค้นผู้ถูกจับกุม เมื่อมีเหตุอันควรสงสัยว่ามีสิ่งของที่ผิดกฎหมาย หรือเพื่อใช้ในการกระทำที่ผิดกฎหมาย เป็นการปฏิบัติที่ต่อเนื่องจากการจับกุม อีกทั้งยังเป็นมาตรการที่สำคัญอย่างหนึ่งในการแสวงหาข้อเท็จจริงและการรวบรวมพยานหลักฐาน แต่อย่างไรก็ตาม การตรวจค้นและการยึดเป็นการกระทำที่กระทบกระเทือนต่อสิทธิหรือเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย ซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 28 ได้บัญญัติไว้ว่า “การค้นตัวบุคคลหรือการกระทำใดอันกระทบกระเทือนต่อสิทธิหรือเสรีภาพในชีวิตและร่างกายจะกระทำมิได้ เว้นแต่มีเหตุตามที่กฎหมายบัญญัติ” หากสารวัตรทหารที่ทำการจับกุมทหาร ข้าราชการกลาโหมพลเรือน และคนงานในสังกัดกระทรวงกลาโหม ผู้ไม่อยู่ในระเบียบวินัย ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดี ซึ่งอยู่ภายนอกที่ตั้งหน่วยทหารหรือสถานที่ทำงาน ได้ทำการตรวจค้นและยึดทรัพย์สินของ

ผู้ถูกจับไว้ การกระทำของสารวัตรทหารอาจเป็นการกระทำความผิดฐานหน่วงเหนี่ยวหรือกักขังผู้อื่น ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 310 ได้

นอกจากนี้ข้อบังคับดังกล่าว ยังได้ให้อำนาจสารวัตรทหาร ทำการตรวจค้นผู้ถูกจับกุม เมื่อมีเหตุอันควรสงสัยว่ามีสิ่งของที่ผิดกฎหมาย และทำการยึดสิ่งของที่ผิดกฎหมายนั้นไว้ได้ แม้ผู้ถูกจับจะอยู่นอกที่ตั้งหน่วยทหาร เช่น ที่รโหฐาน หรือบ้านพักของทางราชการ การกระทำของสารวัตรทหารก็อาจเป็นการกระทำความผิดฐาน บุกรุก ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 326 มาตรา 364 หรือ มาตรา 365 แล้วแต่กรณี

ข้อเท็จจริง สารวัตรทหารพบเห็น สิบเอก ดำ มีพฤติการณ์อันควรสงสัยว่าเกี่ยวข้องกับยาเสพติด และอาจมีเครื่องมือหรืออาวุธอย่างอื่นอันอาจสามารถใช้ในการกระทำความผิด ซึ่งในขณะที่สิบเอก ดำ กำลังพักผ่อนที่บ้านพักของทางราชการหลังเวลาเลิกงาน (อยู่นอกพื้นที่ค่ายทหาร) สารวัตรจึงขอเข้าทำการตรวจค้น เมื่อสารวัตรทหารทำการตรวจค้นบ้านพักก็พบยาเสพติดและอาวุธปืนไม่มีทะเบียน จึงทำการจับกุม สิบเอก ดำ และยึดยาเสพติดและอาวุธปืนไม่มีทะเบียนเพื่อดำเนินการทางวินัยและทางอาญาต่อไป

สภาพปัญหาตามข้อเท็จจริง สารวัตรทหารพบเห็นว่า สิบเอก ดำ มีพฤติการณ์อันควรสงสัยว่าเกี่ยวข้องกับยาเสพติด และอาจมีเครื่องมือหรืออาวุธอย่างอื่นอันอาจสามารถใช้ในการกระทำความผิด ซึ่งพฤติการณ์ดังกล่าวถือได้ว่า สิบเอก ดำ เป็นผู้ไม่อยู่ในระเบียบวินัย ความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดี เมื่อสิบเอก ดำ กำลังพักผ่อนที่บ้านพักของทางราชการ หลังเวลาเลิกงาน ซึ่งอยู่นอกพื้นที่ค่ายทหาร สารวัตรทหารจึงขอเข้าทำการตรวจค้น เมื่อสารวัตรทหารทำการตรวจค้นบ้านพักก็พบยาเสพติดและอาวุธปืน ไม่มีทะเบียน จึงทำการจับกุม สิบเอก ดำ และยึดยาเสพติดและอาวุธปืนไม่มีทะเบียน ดังนี้การตรวจค้น และการยึดของสารวัตรทหารดังกล่าว แม้ข้อบังคับได้ให้อำนาจให้สามารถกระทำได้ แต่การตรวจค้น และการยึด เกิดขึ้นที่บ้านพักของทางราชการซึ่งเป็นรโหฐาน หากพิจารณาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 92 ซึ่งเป็นบทบัญญัติที่วางหลักเกณฑ์ในกรณีการค้นไว้ ก็พบว่าการตรวจค้นของสารวัตรทหาร เป็นการกระทำที่มีชอบด้วยกฎหมาย และกระทบกระเทือนสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ตามที่รัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 28 ได้บัญญัติรับรองคุ้มครองไว้ ทำให้สารวัตรทหารกลับเป็นผู้กระทำความผิดเสียเอง

การปฏิบัติโดยอาศัยข้อบังคับดังกล่าว จึงกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพในชีวิตร่างกายและทรัพย์สิน ดังนั้น จึงย่อมต้องอยู่ภายใต้บังคับของผลกระทบหลักรัฐธรรมนูญที่ให้การคุ้มครองสิทธิ

และเสรีภาพในประการว่า “การกระทำใดๆ อันมีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพจะกระทำมิได้ เว้นแต่อาศัยอำนาจตามบทบัญญัติตามกฎหมาย” ซึ่งเมื่อพิจารณาจากข้อบังคับดังกล่าวแล้ว ข้อบังคับเป็นเพียงกฎหมายลำดับรองและไม่ปรากฏว่าได้อาศัยอำนาจตามบทบัญญัติของกฎหมายฉบับใด ที่ให้อำนาจในการกระทำที่จะมีผลเป็นการลดทอนสิทธิและเสรีภาพในชีวิต ร่างกาย หรือทรัพย์สินได้ และความในข้อบังคับนั้นก็ยังไม่มีความชัดเจนเพียงพอที่จะทำให้ ผู้ปฏิบัติและผู้ถูกปฏิบัติรู้และเข้าใจถึงขอบเขต อำนาจหน้าที่ สิทธิของตนเองได้อย่างครบถ้วน อันเป็นหลักการสำคัญที่กฎหมายจะต้องมีความชัดเจนและสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ

เมื่อเกิดการไม่มั่นใจในการปฏิบัติงานตามข้อบังคับของสารวัตรทหาร ก็จะทำให้เกิดปัญหา คือ การปฏิบัติหน้าที่ของสารวัตรทหารจะกระทำโดยขัดกับกฎหมาย ทหารหรือบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารจะปฏิบัติตนโดยไม่อยู่ในระเบียบวินัย แบบธรรมเนียมและศีลธรรมอันดี ซึ่งจะทำให้เกิดความไม่มั่นคงของกองทัพ ส่งผลต่อภาพลักษณ์ ความเชื่อมั่นของรัฐบาลและของประชาชน ที่มีต่อกองทัพ ซึ่งเป็นองค์กรที่มีหน้าที่ในการปกป้องอธิปไตยของชาติ การรักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมืองเพื่อเสริมความสงบเรียบร้อยและสันติสุข ให้เกิดขึ้นกับประเทศชาติบ้านเมือง การปกป้องสถาบันหลักให้มีความมั่นคงเป็นจุดศูนย์รวมจิตใจอย่างยั่งยืน การทำให้ประชาชนอยู่ดี มีสุข มีความ มั่นคงปลอดภัยทั้งในชีวิตและทรัพย์สิน รวมถึงการทำให้สังคมมีความเข้มแข็งสามัคคี ประองตองและ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กัน

ด้วยเหตุนี้จึงสมควรที่จะมีการการพัฒนาและเสริมสร้างกลไกที่สามารถป้องกันและขจัดสาเหตุของประเด็นปัญหาความมั่นคงที่สำคัญโดยการศึกษา ทบทวน หรือพัฒนาบทบัญญัติในข้อบังคับกระทรวงกลาโหมว่าด้วยสารวัตรทหาร พุทธศักราช 2555 ที่มีอยู่เดิม เพื่อให้กองทัพมีกลไกเฉพาะเจาะจงที่มีประสิทธิภาพ สามารถแก้ไขต้นเหตุที่เป็นรากเหง้าของปัญหาภายในทั้งปวง ให้หมดไป โดยกำหนดกรอบการปฏิบัติงานที่ชัดเจน มีการป้องกันและปราบปรามการกระทำ ความผิดอย่างจริงจัง ซึ่งจะทำให้ผู้กระทำและผู้ถูกระงับเกิดความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรม และมีลักษณะสอดคล้องกับหลักกฎหมายทั่วไปและมีมาตรฐานสากล

แนวคิดและหลักการทางกฎหมาย

การศึกษาข้อบังคับกระทรวงกลาโหมว่าด้วยสารวัตรทหาร พ.ศ. 2555 เพื่อทบทวนบทบัญญัติในข้อบังคับที่มีอยู่เดิม ให้เกิดการคุ้มครองผู้ปฏิบัติงานและผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการปฏิบัติงาน ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาแนวคิดและหลักการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน

สิทธิมนุษยชน คือ สิทธิเสรีภาพที่จำเป็นขั้นพื้นฐานที่คนทุกคนพึงได้รับอย่างเสมอภาคและเป็นธรรม ในฐานะที่เกิดมาเป็นมนุษย์ไม่ว่าจะมีความแตกต่างกัน หรือมีความไม่เท่าเทียมกัน ในฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมมากขึ้นเพียงใดก็ตาม รัฐจึงต้องมีหลักประกันให้ประชาชนอยู่อย่างทัดเทียมกัน การกระทำหรือการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานรัฐต้องยึดถือหลักกฎหมายอยู่ภายใต้ขอบเขตตามที่กฎหมายกำหนด โดยที่ไม่ขัดต่อหลักสิทธิมนุษยชน

1.1 ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights (UDHR))

สมัชชาสหประชาชาติมีมติรับปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights) เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ.2491 โดยในข้อ 7 และข้อ 9¹ ได้บัญญัติให้ทุกคนเสมอภาคกันตามกฎหมาย และมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองของกฎหมายเท่าเทียมกันโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติใด และจากการยุ้งให้มีการเลือกปฏิบัติดังกล่าว ตลอดจนบุคคลใดจะถูกจับกุม กักขัง หรือเนรเทศตามอำเภอใจไม่ได้

1.2 สิทธิมนุษยชนในประเทศไทย ด้วยเหตุที่ประเทศไทยเป็นภาคีในสนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติ จึงมีพันธกรณีระหว่างประเทศที่ต้องปฏิบัติตาม จึงได้ออกกฎหมายต่าง ๆ ขึ้นมาบังคับใช้และกำหนดให้มืองค์กรต่าง ๆ ขึ้นมาทำหน้าที่เพื่อเป็นหลักในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน สำหรับแนวคิดเรื่องสิทธิมนุษยชนในประเทศไทยนั้น มีปรากฏชัดเจนอยู่ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560² พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2560 พระราชบัญญัติสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ.2542 และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กล่าวคือ

1.2.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 4 ได้บัญญัติให้ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครอง ปวงชนชาวไทยย่อมได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญเสมอกัน และมาตรา 24 ได้บัญญัติรับรองและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของปวงชน ชาวไทย รวมถึงบุคคลที่เป็นทหาร ตำรวจ ข้าราชการรวมทั้งเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐและพนักงานหรือลูกจ้างขององค์กรของรัฐ ย่อมมีสิทธิเสรีภาพเช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป เว้นแต่ที่จำกัดไว้ในกฎหมาย เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับการเมืองสมรรถภาพ วินัยหรือจริยธรรม

1.2.2 พระราชบัญญัติสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ.2542 มาตรา 3 ให้ความหมายของสิทธิมนุษยชนว่า “เป็นศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิเสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลที่ได้รับการรับรองหรือคุ้มครอง ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หรือตามกฎหมายไทย หรือตามสนธิสัญญาที่ประเทศไทยมีพันธกรณีที่จะต้องปฏิบัติตาม” สิทธิมนุษยชน มีหลักการพื้นฐานที่สำคัญคือ คนทุกคนมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (Human Dignity) เป็นสิทธิติดตัวทุกคน

ตามธรรมชาติตั้งแต่เกิด (Natural Rights) และคนทุกคนมีความเสมอภาคและห้ามการเลือกปฏิบัติ (Equality and non-discrimination)

- 1.2.3 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา³ ซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับการใช้อำนาจรัฐเพื่อการรักษาความสงบเรียบร้อยและการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ ซึ่งอาจมีผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของบุคคลนั้นโดยตรง ในหมวด 1 การจับ ชั่ง จำคุก และหมวด 2 การค้น ได้กำหนดกรอบการใช้อำนาจของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจไว้อย่างชัดเจนในเรื่องการจับกุม ตรวจค้น และยึดสิ่งของในกรณีมีการกระทำความผิดอาญาซึ่งมีผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชนโดยตรง อาทิเช่น หลักเกณฑ์และขั้นตอนการจับของเจ้าพนักงาน อำนาจจับของราษฎร การจับในที่รโหฐาน ขั้นตอนการปฏิบัติของเจ้าพนักงานในการจับ โดยเฉพาะ การแจ้งข้อกล่าวหา การแสดงหมายจับ และการแจ้งสิทธิแก่ผู้ถูกจับ การนำตัวผู้ถูกจับไปพบพนักงานสอบสวน การค้นตัวผู้ต้องหา การยึดสิ่งของ หลักเกณฑ์ และขั้นตอนการค้นในที่รโหฐาน การค้นบุคคลในที่สาธารณะสถาน เป็นต้น

ผู้กระทำความผิดซึ่งเป็นบุคคลซึ่งอยู่ในอำนาจที่สารวัตรทหารจะทำการจับกุม ตรวจค้น และยึดสิ่งของได้นั้น แม้จะเป็นทหาร ข้าราชการ หรือคนงานในสังกัดกระทรวงกลาโหม ก็ถือเป็นมนุษย์ ที่มีสิทธิเสรีภาพ ย่อมควรได้รับความคุ้มครองอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมจากเจ้าหน้าที่รัฐภายใต้หลักกฎหมาย และไม่ขัดต่อหลักสิทธิมนุษยชนเช่นเดียวกันกับบุคคลทั่วไป แม้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยจะได้บัญญัติยกเว้นการจำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคลดังกล่าวในเรื่องของวินัยให้เป็นไปตามกฎหมายไว้ก็ตาม แต่การที่สารวัตรทหารกระทำการจับกุม ตรวจค้น และยึดสิ่งของดังกล่าว ก็มีลักษณะการปฏิบัติเช่นเดียวกับการปฏิบัติของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจที่ส่งผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพทางร่างกายและทรัพย์สินของบุคคล ซึ่งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ได้กำหนดกรอบอำนาจให้เจ้าหน้าที่กระทำการอย่างมีขอบเขตที่เหมาะสม โดยไม่ให้กระทบสิทธิเสรีภาพของบุคคลมากเกินไปและกระทบเท่าที่จำเป็น ซึ่งข้อบังคับกระทรวงกลาโหมว่าด้วยสารวัตรทหารที่ทำการศึกษาวิจัยนี้ แม้จะเป็นการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดทางวินัยและความผิดอาญาด้วย แต่ก็สมควรมีเนื้อหาที่สอดคล้องกับหลักสากล สิทธิมนุษยชน และรัฐธรรมนูญ เฉกเช่นเดียวกับการกระทำความผิดอาญาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

2. แนวคิดเกี่ยวกับความจำเป็นของกฎหมาย

2.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560

- 2.1.1 มาตรา 77 วรรคหนึ่ง บัญญัติให้รัฐพึงมีกฎหมายเท่าที่จำเป็นและยกเลิกหรือปรับปรุงกฎหมายที่หมดความจำเป็นหรือไม่สอดคล้องกับสภาพการณ์ หรือมีอุปสรรคต่อการดำรงชีวิตหรือประกอบอาชีพ โดยไม่ชักช้า เพื่อไม่ให้เป็นการละ

แก่ประชาชนและดำเนินการให้ประชาชนเข้าถึงกฎหมายต่างๆ ได้โดยสะดวก และสามารถเข้าใจกฎหมายได้โดยง่ายเพื่อปฏิบัติตามกฎหมายได้อย่างถูกต้อง

2.1.2 มาตรา 258 ค. (1) บัญญัติให้ดำเนินการปฏิรูปประเทศโดยให้มีกลไก ดำเนินการปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบ หรือข้อบังคับต่างๆ ที่ใช้บังคับอยู่ก่อนวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ให้สอดคล้องกับหลักการ ตามมาตรา 77 และพัฒนาให้สอดคล้องกับหลักสากล โดยให้มีการใช้ระบบอนุญาตและระบบการดำเนินการโดยคณะกรรมการเพียงเท่าที่จำเป็นเพื่อให้การทำงานเกิดความคล่องตัว โดยมีผู้รับผิดชอบที่ชัดเจน และไม่สร้างภาระแก่ประชาชนเกินความจำเป็น เพิ่มความสามารถในการแข่งขันของประเทศ และป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบ

2.2 พระราชบัญญัติหลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมายและการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย พ.ศ.2562

2.2.1 มาตรา 5 วรรคหนึ่ง บัญญัติให้หน่วยงานของรัฐพึงจัดให้มีกฎหมายเพียงเท่าที่จำเป็น และยกเลิกหรือปรับปรุงกฎหมายที่หมดความจำเป็นหรือไม่สอดคล้องกับสภาพการณ์ หรือที่เป็นอุปสรรคต่อการดำรงชีวิต หรือการประกอบอาชีพ โดยไม่ชักช้า เพื่อไม่ให้เป็นภาระแก่ประชาชน

2.2.2 มาตรา 21 (3) (4) และ (7) กำหนดให้หน่วยงานของรัฐต้องตรวจสอบ และพิจารณาจัดทำร่างกฎหมายให้สอดคล้องกับหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ยกเลิกหรือปรับปรุงกฎหมายที่หมดความจำเป็นหรือไม่สอดคล้องกับสภาพการณ์ และมีบทบัญญัติให้เจ้าหน้าที่ของรัฐมีดุลพินิจในการออกคำสั่งทางปกครอง หรือดำเนินกิจการทางปกครอง ให้กระทำได้เท่าที่จำเป็น

2.2.3 มาตรา 30 (1) และ (4) บัญญัติให้การประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย ให้ดำเนินการประเมินผลที่เกิดจากการบังคับใช้กฎหมายและกฎที่ออกตามกฎหมายนั้นในคราวเดียวกัน เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย การมีกฎหมายเพียงเท่าที่จำเป็น โดยยกเลิกหรือปรับปรุงกฎหมายที่หมดความจำเป็น ล้าสมัย หรือไม่สอดคล้องกับสภาพการณ์ และลดความเหลื่อมล้ำและสร้างความ เป็นธรรม ในสังคม

เนื่องจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และพระราชบัญญัติหลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมายและการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย ได้กำหนดให้หน่วยงานของรัฐปรับปรุงกฎหมายที่ไม่สอดคล้องกับสภาพการณ์ และพัฒนากฎหมายให้สอดคล้องกับ หลักสากลและหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี แต่บทบัญญัติในข้อบังคับกระทรวงกลาโหมว่าด้วยสารวัตรทหารเรื่องการจัดกุม ตรวจสอบและยึดสิ่งของ เป็นการใช้อำนาจของสารวัตรทหารอันมีลักษณะกระหอบสิทธิเสรีภาพของบุคคลซึ่งเป็นผู้กระทำผิด โดยบทบัญญัติดังกล่าวไม่มีความชัดเจน ไม่ได้กำหนดกรอบ แนวทาง หรือขอบเขตการปฏิบัติงานของสารวัตรทหาร ทำให้สารวัตรทหาร

จำเป็นต้องใช้ดุลพินิจของตนเองเป็นอย่างมากในการปฏิบัติงานดังกล่าว อาจกลายเป็นการใช้อำนาจตามอำเภอใจ อันไม่สอดคล้องกับสภาพการเมืองการปกครองของประเทศไทยในปัจจุบัน ซึ่งมีแนวคิดให้เจ้าหน้าที่ของรัฐต้องใช้ดุลพินิจอย่างเหมาะสมในการปฏิบัติหน้าที่ ไม่ใช่ดุลพินิจตามอำเภอใจ หรือใช้โดยไม่คำนึงถึงสิทธิและเสรีภาพของประชาชน⁴ อีกทั้งการใช้อำนาจของสารวัตรทหาร ซึ่งกระทบสิทธิเสรีภาพของผู้กระทำผิดดังกล่าว เป็นการสุ่มเสี่ยงว่าอาจเกิดกรณีละเมิดต่อสิทธิมนุษยชนหรือทำลายศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ซึ่งเป็นหลักการสากล จึงจำเป็นต้องมีการการศึกษา ทบทวน หรือพัฒนาบทบัญญัติข้อบังคับนี้ ให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ หลักสากล และหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ดังที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ และกฎหมายว่าด้วยจัดทำร่างกฎหมายและการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายดังกล่าว

3. แนวคิดเกี่ยวกับวินัยทหาร เนื่องจากทหารมีหน้าที่ป้องกันประเทศชาติโดยตรงและเป็นกลุ่มบุคคลที่ถืออาวุธโดยเปิดเผย ย่อมกระทำผิดได้ง่ายกว่าบุคคลพลเรือนทั่วไป ดังนั้นการปกครองบังคับบัญชาทหารจึงจำเป็นต้องกระทำโดยเฉียบขาด ปัจจัยสำคัญที่ทำให้ทหารจำนวนมากสามารถปฏิบัติหน้าที่ร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ก็คือความมีวินัย ซึ่งหากทหารขาดวินัยหรือวินัยหย่อนยานเสียแล้ว ย่อมก่อให้เกิดความแตกแยกแตกความสามัคคี และยากที่จะปฏิบัติหน้าที่ให้บรรลุภารกิจ ซึ่งอาจส่งผลเสียหายอย่างร้ายแรงต่อส่วนรวมได้ ในที่สุดในการรักษาระเบียบวินัยของทหาร ได้มีกฎหมายว่าด้วย วินัยทหาร ซึ่งเป็นกฎหมายที่ให้อำนาจผู้บังคับบัญชาเพื่อใช้ในการปกครองบังคับบัญชา ตลอดจนให้อำนาจลงทัณฑ์แก่ทหารผู้กระทำผิดวินัยทหาร โดยเฉพาะทั้งยังเป็นการช่วยเสริมสร้างกองทัพให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อยและมีประสิทธิภาพเข้มแข็ง⁵

3.1 พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พ.ศ. 2476 ได้ให้ความหมายของวินัยทหาร คือ การที่ทหารต้องประพฤติตามแบบธรรมเนียมของทหาร โดยวินัยทหาร เป็นหลักสำคัญที่สุดสำหรับทหาร ทหารทุกคนจักต้องรักษาโดยเคร่งครัดอยู่เสมอ ผู้ใด ผ่าฝืน ท่านให้ถือว่าผู้นั้นกระทำผิด ทั้งนี้ แบบธรรมเนียมของทหาร ได้แก่ บรรดา กฎ ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง คำแนะนำ คำชี้แจงและสรรพนังสี่อย่างๆ ที่ผู้บังคับบัญชาได้ออกหรือได้วางไว้ เป็นหลักฐานให้ทหารปฏิบัติ ซึ่งรวมทั้งขนบธรรมเนียมและประเพณีอันดี ของทหาร ทั้งที่เป็นและไม่เป็นลายลักษณ์อักษร ตัวอย่างเช่น การไม่รักษาระเบียบการเคารพระหว่างผู้ใหญ่ผู้น้อย การเกียจคร้าน ละทิ้ง หรือเลินเล่อ ต่อหน้าที่ราชการ การใช้กิริยาวาจาไม่สมควร หรือประพฤติ ไม่สมควร การเสพเครื่องดองของเมาจนถึงเสียกิริยา เป็นต้น นอกจากทหารจะมี “วินัย” เป็นกรอบในการปฏิบัติตนแล้ว ทหารยังจำเป็นต้องปฏิบัติตน ภายใต้กรอบแห่งความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชนอีกด้วย

3.2 หลักความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน⁶

การกระทำที่เป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชนนั้น ไม่มีกฎหมายฉบับใดกำหนดคำนิยามหรือให้ความหมายหรือบทวิเคราะห์ศัพท์ไว้ แต่เป็นเรื่องที่กฎหมายทั้งของต่างประเทศ และกฎหมายไทยให้การรับรองและ

คุ้มครอง อันมีที่มาจากความจริงพื้นฐานว่ามนุษย์ที่อยู่รวมกันเป็นหมู่เหล่า เป็นสังคม ย่อมประสงค์ความสงบเรียบร้อยในหมู่คณะในสังคม มิฉะนั้นจะไม่อาจอยู่รอดปลอดภัย ส่วนศีลธรรมเป็นธรรมเนียมประเพณีของสังคม ที่เป็นตัวช่วยให้สังคมอยู่กันด้วยความ เรียบร้อย สงบสุข การกระทำที่เป็นการขัดขวางวัตถุประสงค์ที่จะก่อให้เกิดความสงบ เรียบร้อย เป็นสิ่งที่ไม่พึงปรารถนาของสังคม จึงทำให้มีบทบัญญัติของกฎหมายระบุให้ การกระทำหรือเจตนาจะกระทำการที่เป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรม อันดีของประชาชน จะมีผลให้การกระทำนั้น อาจเป็นองค์ประกอบของความผิดที่มีโทษ ทางอาญาด้วย ตัวอย่างเช่น ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 372 บัญญัติว่า ผู้ใด ทะเลาะกันอย่างอื้ออึงในทางสาธารณะ หรือสาธารณสถาน หรือกระทำโดยประการอื่น ใดให้เสียความสงบเรียบร้อยในทางสาธารณะหรือสาธารณสถาน ต้องระวางโทษปรับ ไม่เกินห้าพันบาท เป็นต้น

การที่ทหารกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง อาจเป็นทั้งความผิดทางวินัยและเกี่ยวข้องกับ ความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีด้วย เช่น การเสพสุราในขณะที่ปฏิบัติราชการ เมาสุราเสียอาการ เมาสุราในที่ชุมชนจนเกิดเรื่องเสียหายหรือเสียเกียรติศักดิ์ ของตำแหน่งหน้าที่ราชการ การเมาสุรามึนเมาและกล่าววาจาส่งเสียงอื้ออึงไม่สุภาพ เรียบร้อยในสถานที่ต่าง ๆ (ตามประมวลกฎหมายอาญาทหาร มาตรา 34 ประมวล กฎหมายอาญา มาตรา 378 และพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พุทธศักราช 2476 มาตรา 5 (9))

ด้วยเหตุที่ข้อบังคับกระทรวงกลาโหมว่าด้วยสารวัตรทหาร ได้กำหนดให้สารวัตรทหารกระทำ หน้าที่ภายใต้เจตนารมณ์ของการรักษาระเบียบวินัยของทหารให้เป็นไปอย่างเคร่งครัด รวมถึง การรักษาความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดี สารวัตรทหารจะสามารถทำการจับกุม ตรวจค้น หรือยึดสิ่งของต่อผู้กระทำความผิดตามข้อบังคับดังกล่าว ได้ต่อเมื่อมีการกระทำ ความผิดวินัย และเป็นกรณีที่จะส่งผลกระทบต่อการรักษาความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดี ซึ่งมีลักษณะกว้างมาก ไม่สามารถจำกัดหรือให้นิยามอย่างเป็นรูปธรรมได้ สารวัตรทหาร จึงจำเป็นต้องรู้และศึกษาเสียก่อนว่าการกระทำใดเป็นความผิดทางวินัยทหารและการใด เป็นเรื่องความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดี เพื่อให้การปฏิบัติงานสารวัตรทหารเป็นไปโดย ชอบด้วยกฎหมายและถูกต้อง ตรงตามเจตนารมณ์ในการปฏิบัติหน้าที่ของตน

4. แนวความคิดเกี่ยวกับสารวัตรทหาร

4.1 พระราชบัญญัติจัดระเบียบราชการกระทรวงกลาโหม พ.ศ. 2551

มาตรา 5 ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มี อำนาจออกกฎกระทรวง ข้อบังคับ ระเบียบ ประกาศ และ คำสั่งเพื่อปฏิบัติการตาม พระราชบัญญัตินี้ กฎกระทรวงเมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

4.2 พระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการและกำหนดหน้าที่ของส่วนราชการกองทัพบก กองทัพไทย
กระทรวงกลาโหม พ.ศ.2552

พระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการและกำหนดหน้าที่ของส่วนราชการกองทัพเรือ
กองทัพไทยกระทรวงกลาโหม พ.ศ.2552 และ

พระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการและกำหนดหน้าที่ของส่วนราชการกองทัพอากาศ กองทัพ
ไทยกระทรวงกลาโหม พ.ศ.2552

พระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการและกำหนดหน้าที่ของส่วนราชการกองทัพบก กองทัพเรือ
และกองทัพอากาศ ดังกล่าว ได้กำหนดหน้าที่ของกรมการสารวัตรทหารบก กรมการสารวัตร
ทหารเรือ และสำนักงานผู้บังคับทหารอากาศดอนเมือง ไว้ดังนี้

4.2.1 กรมการสารวัตรทหารบกมีหน้าที่วางแผน ประสานงาน และกำกับการ
เกี่ยวกับการรักษาวินัย การจับกุมทหารที่กระทำความผิด การเรือนจำการจราจร
ในกิจการทหาร การรักษาความปลอดภัย การฝึกศึกษาวิชาการเหล่าทหาร
สารวัตร การสืบสวนและสอบสวนคดีอาญาซึ่งอยู่ในอำนาจศาลทหาร การป้องกัน
และวิจัยอาชญากรรมในกองทัพบก และพิจารณาอำนาจการเกี่ยวกับทหาร
พลัดหน่วยและเชลยศึก กำหนดหลักนิยมและทำตำรา ตลอดจนการฝึกและศึกษา
ของเหล่าทหารสารวัตร มีเจ้ากรมการสารวัตรทหารบก เป็นผู้บังคับบัญชา
รับผิดชอบ

4.2.2 กรมการสารวัตรทหารเรือมีหน้าที่อำนาจการ ประสานงาน กำกับการและ
ดำเนินการเกี่ยวกับการรักษาระเบียบวินัย การจับกุมบุคคลที่อยู่ในอำนาจ
ศาลทหาร การสืบสวนสอบสวนคดีอาญาซึ่งอยู่ในอำนาจศาลทหาร การจราจร
ในกิจการทหาร การรักษาความปลอดภัย การพิจารณาอำนาจการในยามสงคราม
เกี่ยวกับทหารพลัดหน่วย เชลยศึก ชนชาติศัตรู และผู้ลี้ภัย ตลอดจนให้การฝึก
และศึกษาวิชาการสารวัตรและวิชาการอื่นตามที่ได้รับมอบหมาย มีผู้บังคับการ
กรมการสารวัตรทหารเรือเป็นผู้บังคับบัญชารับผิดชอบ

4.2.3 สำนักงานผู้บังคับทหารอากาศดอนเมือง มีหน้าที่วางแผนการปฏิบัติ อำนาจการ
ประสานงาน ติดตาม กำกับการ พัฒนา และดำเนินการเกี่ยวกับการสารวัตรทหาร
การรักษาความสงบเรียบร้อย การผ่านเข้าและออกภายในเขตพื้นที่ของ
กองทัพอากาศและพื้นที่ที่ได้รับมอบหมาย และการพักอาศัย กับมีหน้าที่จัดการ
ความรู้ ควบคุม ประเมินผลและตรวจตรากิจการในสายวิทยาการด้านสารวัตร
ทหาร มีผู้บังคับทหารอากาศดอนเมืองเป็นผู้บังคับบัญชารับผิดชอบ

4.3 ข้อบังคับกระทรวงกลาโหมว่าด้วยสารวัตรทหาร พ.ศ. 2555

เป็นข้อบังคับที่บัญญัติถึงอำนาจหน้าที่และหลักปฏิบัติอย่างกว้างของสารวัตรทหาร
ทั้งสามเหล่าทัพ โดยในข้อ 7.1 ข้อ 7.2 และข้อ 7.7 กำหนดให้สารวัตรทหาร มีหน้าที่
สอดส่องตรวจตราให้ทหาร ข้าราชการกลาโหมพลเรือน และคนงานในสังกัด

กระทรวงกลาโหมอยู่ในระเบียบวินัยความสงบเรียบร้อย และศีลธรรมอันดี ว่ากล่าว ตักเตือนและจับกุม รวมทั้งกำหนดมาตรการป้องกันอาชญากรรมในวงการทหาร เพื่อให้ การรักษาระเบียบวินัยดำเนินไปโดยเคร่งครัด รวมถึงการรักษาความสงบเรียบร้อยและ ศีลธรรมอันดี

ข้อ 9. กำหนดให้สารวัตรทหารมีอำนาจปฏิบัติต่อทหาร ข้าราชการกลาโหมพลเรือน และคนงาน ในสังกัดกระทรวงกลาโหมผู้ไม่อยู่ในระเบียบวินัย ความสงบเรียบร้อยหรือ ศีลธรรมอันดี โดยการว่ากล่าวตักเตือน จับกุม ตรวจค้นผู้ถูกจับกุมเมื่อมีเหตุอันควร สงสัยว่ามีสิ่งของที่ผิดกฎหมายหรือเพื่อใช้ในการกระทำที่ผิดกฎหมาย ถ้าผู้ถูกจับกุม เป็นหญิงให้สารวัตรทหารหญิงหรือหญิงอื่นเป็นผู้ตรวจค้น และมีอำนาจยึดสิ่งของที่อาจ เป็นภัยอันตรายหรือที่ใช้เป็นพยานหลักฐานในการกระทำผิดได้

ข้อ 10. และข้อ 11. กำหนดให้สารวัตรทหารต้องแจ้งเหตุที่จะจับกุมให้ผู้จะต้องถูก จับกุมทราบ การจับกุมให้กระทำโดยละม่อม ถ้าจำเป็นจะต้องใช้เครื่องพันธนาการหรือ ใช้อาวุธเพื่อป้องกันตนก็ให้กระทำได้ แต่ต้องไม่เกินสมควรแก่เหตุ และเมื่อจับกุมแล้ว สารวัตรทหารต้องรายงานให้ผู้มีอำนาจสั่งใช้สารวัตรทหารทราบโดยเร็ว ในกรณีที่ถูก จับกุมสังกัดอยู่ในหน่วยทหารที่ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่รับผิดชอบของหน่วยสารวัตรทหารที่ จับกุม ให้นำตัวผู้ถูกจับกุมส่งหน่วยทหารต้นสังกัดของผู้นั้น หรือรีบแจ้งให้ผู้บังคับบัญชา ของผู้ถูกจับกุมทราบโดยเร็วเพื่อรับตัวไป ในกรณีนี้ ให้ผู้บังคับบัญชาหรือผู้ที่ ผู้บังคับบัญชามอบหมายไปรับตัวผู้ถูกจับกุมนั้นโดยเร็ว และต้องไม่เกินกว่า 24 ชั่วโมง นับแต่เวลาที่ได้รับแจ้ง ในกรณีที่ผู้ถูกจับกุมสังกัดอยู่ในหน่วยทหารที่ตั้งอยู่นอกเขตพื้นที่ ที่รับผิดชอบของหน่วยสารวัตรทหารที่จับกุม ให้รีบแจ้งให้ผู้บังคับบัญชาของผู้ถูกจับกุม ทราบโดยเร็วเพื่อรับตัวไป ในกรณีนี้ ให้ผู้บังคับบัญชาหรือผู้ที่ผู้บังคับบัญชามอบหมาย ไปรับตัวผู้ถูกจับกุมนั้นโดยเร็ว และต้องไม่เกินกว่า 7 วัน นับแต่วันที่ได้รับแจ้ง และใน ระหว่างที่ยังไม่มีการรับตัวให้สารวัตรทหารควบคุม หรือจัดการเท่าที่จำเป็นเพื่อป้องกัน มิให้ผู้ถูกจับกุมหลบหนี

นอกจากนี้ ข้อบังคับดังกล่าว ยังได้ให้ความหมายของ “ทหารสารวัตร” หมายถึง ทหาร เหล่าทหารสารวัตรที่บรรจุในอัตรากำลังของหน่วยต่าง ๆ และ “สารวัตรทหาร” หมายถึง ทหารสารวัตรหรือทหารเหล่าอื่นหรือพรรคอื่น ซึ่งปฏิบัติหน้าที่สารวัตรทหาร ตามคำสั่งของผู้มีอำนาจสั่งใช้สารวัตรทหาร⁷ กล่าวคือ ในแต่ละเหล่าทัพ ทั้งกองทัพบก กองทัพเรือ และกองทัพอากาศ จะมีกำลังพลหลายพรรค หลายเหล่า แล้วแต่ภารกิจ ที่รับผิดชอบของหน่วยในเหล่าทัพนั้น ทหารสารวัตร เป็นทหารซึ่งบรรจุในอัตรากำลัง ของหน่วยนั้น โดยแต่งกายแสดงสัญลักษณ์เครื่องหมายเหล่าทหารสารวัตร หากผู้มีอำนาจ

สั่งใช้สารวัตรทหารได้สั่งให้ทหารสารวัตร หรือทหารเหล่าอื่น หรือพรรคอื่น (หน่วยที่ไม่มีทหารสารวัตรบรรจุอยู่) ปฏิบัติหน้าที่สารวัตรทหาร ทหารนั้นก็คือ สารวัตรทหาร

4.4 คู่มือการปฏิบัติงานของสารวัตรทหารบก สารวัตรทหารเรือ และสารวัตรทหารอากาศ จากการค้นคว้าเอกสารและสอบถามบุคคลที่เกี่ยวข้อง พบว่าเนื่องจากข้อบังคับกระทรวงกลาโหมว่าด้วยสารวัตรทหาร ไม่ได้กำหนดกรอบแนวทางการปฏิบัติงานของสารวัตรทหารไว้อย่างชัดเจน หน่วยงานและผู้ต้องปฏิบัติหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในแต่ละเหล่าทัพจึงจำเป็นต้องจัดทำคู่มือหรือเอกสารเพื่อใช้ในการปฏิบัติงาน ของสารวัตรทหาร ในหน่วยงานของตน ซึ่งคู่มือหรือเอกสารของแต่ละเหล่าทัพมีลักษณะแตกต่างกันไป กล่าวคือ

4.4.1 กองทัพบกได้จัดทำ “คู่มือในการปฏิบัติงานของสารวัตรทหารยามปกติ”⁸ ขึ้นใช้ โดยมีลักษณะใช้ปฏิบัติงานกันสำหรับผู้ที่เป็นสารวัตรทหารทั่วทั้งกองทัพบก โดยมีการระบุวิธีปฏิบัติในเรื่องการจับกุม ตรวจค้น และยึดสิ่งของในกรณีต่างๆ ตัวอย่างเช่น

- การจับกุมผู้กระทำความผิดอาญา ได้กำหนดให้มีการแจ้งเหตุและข้อความในหมายจับจับกุม ด้วยความสุภาพตามสมควร ห้ามใช้วิธีจับเกินกว่าที่จำเป็น เพื่อป้องกันมิให้ผู้ถูกจับกุมหลบหนีเท่านั้น กรณีจับกุมทหารที่กระทำความผิดอาญา (ความผิดซึ่งหน้า) ให้นำตัวทหารที่กระทำความผิดมาที่สถานีสารวัตรทหารเพื่อทำการบันทึกการจับกุม และลงบันทึกประจำวันในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เป็นต้น โดยเหตุที่จะจับกุมได้ต่อเมื่อผู้สอบสวน จัดให้มีการจับผู้ควรถูกจับกระทำความผิดซึ่งหน้า และความผิดนั้นได้ระบุไว้ในบัญชีท้ายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและเจ้าพนักงานผู้จัดการตามหมายจับ ขอความช่วยเหลือเพื่อให้จัดการตามหมายจับนั้น

- การตรวจค้นตัวบุคคล กระทำได้ต่อเมื่อมีการจับกุมผู้กระทำความผิดแล้ว ตรวจค้นได้ในกรณีมีเหตุอันควรสงสัยว่าผู้ถูกจับกุมมีสิ่งของที่อยู่ในความครอบครองที่ผิดกฎหมาย หรือเพื่อใช้ในการกระทำความผิดกฎหมาย หรือที่อาจก่อให้เกิดหรือที่อาจเป็นภัยอันตราย หรือที่อาจใช้เป็นพยานหลักฐานในการกระทำความผิด ในสถานที่จับกุมผู้กระทำความผิด หรือสถานีสารวัตรทหาร หรือที่ทำการของพนักงานสอบสวน ต้องค้นโดยสุภาพ หากผู้ถูกจับเป็นผู้หญิง ต้องให้หญิงอื่นเป็นผู้ตรวจค้น และจัดทำบันทึกการตรวจค้นและทำบัญชีสิ่งของที่ ยึดได้ และให้ผู้ถูกจับลงลายมือชื่อรับรองไว้เป็นพยาน รวมทั้งมีอำนาจค้นสิ่งของในที่อื่นซึ่งมิใช่ในตัวผู้ถูกจับได้

- การยึดสิ่งของ มีอำนาจตรวจค้นผู้ถูกจับและยึดสิ่งของที่ผิดกฎหมาย ที่ใช้ในการกระทำความผิด ที่อาจก่อภัยอันตราย ที่อาจใช้เป็นพยานหลักฐานที่ได้มาจากการกระทำความผิด นำส่งสิ่งของให้ทำเป็นบัญชีสิ่งของ ส่งมอบให้พนักงานสอบสวน

4.4.2 กองทัพเรือได้จัดทำ“คู่มือสารวัตรทหารเรือ”⁹ ขึ้นใช้ โดยมีลักษณะใช้ปฏิบัติงานสำหรับผู้ที่เป็นสารวัตรทหารทั่วทั้งกองทัพเรือ โดยมีการระบุวิธีปฏิบัติ ในเรื่องการจัดกุม ตรวจค้น และยึดสิ่งของในกรณีต่าง ๆ ตัวอย่าง เช่น

การจับกุม ได้มีการกำหนดถึงที่มาของการจับกุม เช่น จับกุมโดยคำสั่งผู้บังคับบัญชา โดยคำสั่งของทางราชการ โดยหมายจับของเจ้าหน้าที่หรือศาล โดยคำร้องขอจากเจ้าหน้าที่ และโดยมีผู้ร้องขอให้จับ รวมถึงได้กำหนดเหตุที่จะจับกุม โดยสารวัตรทหารเรือจะจับกุมได้ต่อเมื่อผู้ควรถูกจับซึ่งถูกสงสัยโดยมีเหตุอันควรนั้นไม่สามารถแสดงตัวให้เชื่อถือได้ หรือเป็นผู้ไม่มีบัตรประจำตัวหรือหนังสือสำคัญแสดงตัวของทางราชการ เมื่อมีคำสั่งของทางราชการให้จับผู้ควรถูกจับเมื่อผู้ต้องหาซึ่งถูกปล่อยตัวชั่วคราวไม่มาตามคำสั่งเรียกหรือตามนัดโดยไม่มีข้อแก้ตัวอันควรก็ดี ได้หนีไปก็ดี มีเหตุอันควรสงสัยว่าจะหลบหนี หรือจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐานโดยทางตรงหรือทางอ้อม ก็ดี หรือ เมื่อผู้ต้องหาถูกปล่อยตัวชั่วคราวนั้นไม่สามารถทำสัญญาประกันให้จำนวนเงินสูงกว่าเดิมหรือหาหลักประกันมาเพิ่มหรือให้ดีกว่าเดิม เป็นต้น

การตรวจค้นตัวบุคคล ได้กำหนดวิธีการตรวจค้นที่แตกต่างกันระหว่างการตรวจค้นนายทหารสัญญาบัตร และทหารต่ำกว่าชั้นสัญญาบัตร

การยึดสิ่งของ มีอำนาจตรวจค้นผู้ถูกจับและยึดสิ่งของที่ผิดกฎหมายที่ใช้ในการกระทำความผิด ที่อาจก่อภัยอันตราย ที่อาจใช้เป็นพยานหลักฐานที่ได้มาจากการกระทำความผิด นำส่งสิ่งของให้ผู้บังคับบัญชาของผู้กระทำความผิดหรือพนักงานสอบสวน และการทำหลักฐานไว้เป็นบัญชีกลาง

4.4.3 กองทัพอากาศ ไม่มีการจัดทำคู่มือขึ้นใช้เป็นบรรทัดฐานส่วนกลาง แต่เป็นลักษณะของการใช้ระเบียบปฏิบัติของแต่ละหน่วย ซึ่งจัดทำคู่มือขึ้นมาเองโดยอาศัยการอ้างอิงหลักเกณฑ์จากข้อบังคับกระทรวงกลาโหมว่าด้วยสารวัตรทหาร

4.5 ข้อบังคับกระทรวงกลาโหมว่าด้วยระเบียบจัดการทางคดี พ.ศ. 2547¹⁰ เป็นข้อบังคับที่วางระเบียบและกำหนดแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการดำเนินการคดีอาญา สำหรับคดีที่อยู่ในอำนาจของศาลทหาร โดยมีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการใช้อำนาจของสารวัตรทหารอยู่ในข้อ 17 ซึ่งกำหนดให้สารวัตรทหารที่มีได้เป็น ผู้สอบสวนจะทำการจับในฐานะเป็นเจ้าของพนักงานได้เมื่อผู้สอบสวน¹¹ จัดให้มีการจับเท่านั้น โดยมีการกำหนด

หลักเกณฑ์และวิธีการจับกุมผู้กระทำความผิดอาญาไว้ในหมวด 2 ซึ่งการจับนั้นต้องกระทำโดยชอบและปฏิบัติตามขั้นตอนที่กฎหมายบัญญัติ โดยก่อนจะทำการจับผู้สอบสวนต้องร้องขอออกหมายจับจากศาล เว้นแต่กรณีเป็นการจับผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า หรือมีเหตุจำเป็นตามกฎหมาย ที่สามารถ จับได้โดยไม่ต้องมีหมายจับ ผู้สอบสวนมีอำนาจจับผู้กระทำความผิดซึ่งเป็นบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารได้เช่นเดียวกับพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยผู้สอบสวนนั้นจะจับด้วยตัวเองหรือให้สารวัตรทหารหรือผู้บังคับบัญชาของผู้กระทำความผิดเป็นผู้จับก็ได้ และกรณีนี้ให้ถือว่าสารวัตรทหาร หรือผู้บังคับบัญชานั้นกระทำความผิดในฐานะเป็นเจ้าพนักงาน สำหรับบุคคลอื่นที่มีชื่อเจ้าพนักงานจะจับบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารไม่ได้ เว้นแต่เป็นการจับผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า และความผิดนั้นเป็นความผิดที่ระบุไว้ท้ายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ในการจับนั้น ผู้จับจะต้องกระทำด้วยความสุภาพ เว้นแต่มีการขัดขืน ผู้จับสามารถใช้วิธีการที่เหมาะสมกับพฤติการณ์ได้ และเมื่อจับได้แล้ว เจ้าพนักงานผู้จับจะต้องแจ้งผู้ถูกจับด้วยว่า ถ้อยคำที่ผู้จับกล่าวนั้น อาจใช้เป็นพยานหลักฐานยืนยันเขาในการพิจารณาคดีได้ ถ้าหากมีหมายจับก็ให้แสดงหมายจับให้ผู้ถูกจับตรวจดู และให้รับนำตัวผู้ถูกจับไปยังที่ทำการของผู้สอบสวน ในกรณีที่มีการจับแต่ยังไม่มีการแต่งตั้งผู้สอบสวน ให้นำตัวผู้ถูกจับส่งพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเพื่อดำเนินคดีต่อไป

บทสรุป

กระทรวงกลาโหม อาศัยอำนาจตาม มาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติจัดระเบียบกระทรวงกลาโหม พุทธศักราช 2551 ออก “ข้อบังคับกระทรวงกลาโหม ว่าด้วยสารวัตรทหาร” เพื่อกำหนดหน้าที่และอำนาจของสารวัตรทหารในแต่ละเหล่าทัพ ไว้ในการรักษาระเบียบวินัย และการรักษาความสงบเรียบร้อยภายนอกที่ตั้งหน่วยทหาร โดยบทบัญญัติในข้อบังคับดังกล่าว ได้ให้อำนาจสารวัตรทหารในการว่ากล่าวตักเตือน จับกุม ตรวจค้น และยึดสิ่งของ ไว้อย่างกว้างๆ โดยไม่ได้ระบुरายละเอียดในการกระทำการดังกล่าวของสารวัตรทหาร อีกทั้งไม่สอดคล้องกับสภาพการณ์ และเป็นอุปสรรคในการปฏิบัติงาน

ทำให้สารวัตรทหารในฐานะผู้ต้องปฏิบัติงานตามข้อบังคับดังกล่าว ไม่มีกรอบแนวทางในการปฏิบัติ ต้องใช้ดุลพินิจในการกระทำการ การปฏิบัติขัดต่อกฎหมายและหลักสากล ทำให้เกิดความไม่มั่นใจว่าการปฏิบัติงานของตนเป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมายหรือไม่

ในส่วนการจับกุมในคดีอาญา สารวัตรทหารมีแนวทางการปฏิบัติไว้อย่างชัดเจนแล้ว ในข้อบังคับกระทรวงกลาโหมว่าด้วยระเบียบจัดการทางคดี โดยอาศัยอำนาจของผู้สอบสวน แต่ยังคงขาดการอ้างอิงเชื่อมโยงกันระหว่างข้อบังคับทั้งสอง ซึ่งข้อบังคับว่าด้วยระเบียบการจัดการทางคดีดังกล่าว มีบทบัญญัติที่คุ้มครองรับรองสิทธิเสรีภาพของผู้ถูกจับไว้อย่างใกล้เคียงกับที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แต่ในส่วนของการใช้อำนาจของสารวัตรทหารในความผิดทางวินัย ยังไม่มีแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจน แม้ในแต่ละเหล่าทัพจะมีความพยายามในการจัดทำคู่มือ ระเบียบหรือเอกสารในการปฏิบัติของสารวัตรทหารขึ้นมาเพื่อใช้เป็นแนวทางการปฏิบัติงานของสารวัตรทหารก็ตาม แต่เนื้อหาส่วนใหญ่ของแต่ละเหล่าทัพ ยังคงมีความแตกต่างกันไป ไม่ครอบคลุมและไม่เป็นเอกภาพเดียวกัน

ทั้งที่การปฏิบัติงานของสารวัตรทหารทั้งสามเหล่าทัพล้วนอยู่ภายใต้ข้อบังคับกระทรวงกลาโหมว่าด้วยสารวัตรทหารเหมือนกัน ในขณะที่บทบัญญัติบางประการแม้จะเหมือนกับที่ระบุไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แต่ยังมีลักษณะไม่ครอบคลุม ไม่ครบถ้วนสมบูรณ์เหมือนในกรณีของความผิดอาญา

ด้วยเหตุนี้ จึงจำเป็นต้องมีการศึกษา ทบทวน หรือพัฒนาบทบัญญัติข้อบังคับกระทรวงกลาโหมว่าด้วยสารวัตรทหาร พ.ศ.2555 ให้มีกรอบและแนวทางการปฏิบัติอย่างชัดเจน สอดคล้องกับหลักสากล สิทธิมนุษยชน และรัฐธรรมนูญ การให้ความสำคัญของสภาพปัญหาจากผู้บังคับบัญชาทุกระดับชั้น รวมถึงกำลังพลที่มีส่วนเกี่ยวข้องหรือที่ถูกรบกวน มี การดำเนินการในการพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรม เช่น มีการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม โดยการติดตามตรวจสอบ คาดการณ์ และประเมินความเป็นไปในสภาพแวดล้อมของการปฏิบัติ เพื่อจะกำหนดประเด็นสำคัญเกี่ยวกับอุปสรรคและโอกาสที่จะมีอิทธิพลต่อการดำเนินงานของการปฏิบัติ ทั้งในปัจจุบันและอนาคต การแต่งตั้งคณะกรรมการ อนุกรรมการ ร่วมในการพัฒนา โดยการทบทวนหรือปรับปรุงสาระของกฎหมายอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อที่จะได้กำหนดกรอบการปฏิบัติงานของสารวัตรทหารทั้งสามเหล่าทัพที่ชัดเจนและมีเอกภาพ สร้างความมั่นใจว่าได้ปฏิบัติงานไปโดยชอบด้วยกฎหมาย ลดการเกรงกลัวว่าอาจถูกฟ้องร้องจากผู้ได้รับผลกระทบ อันเป็นการคุ้มครองสารวัตรทหารให้เกิดความมั่นใจในการปฏิบัติหน้าที่ อีกทั้งยังเป็นการรับรองและคุ้มครองบุคคลผู้กระทำผิดซึ่งเป็นทหาร ข้าราชการกลาโหมพลเรือน และคนงานในสังกัดกระทรวงกลาโหม ซึ่งมีสิทธิเสรีภาพ ในฐานะมนุษย์คนหนึ่งด้วย

เอกสารอ้างอิง

¹กระทรวงการต่างประเทศ.ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน Universal Declaration of Human Rights [อินเทอร์เน็ต].2551 [เข้าถึงเมื่อ 30 พฤศจิกายน 2562].เข้าถึงได้จาก : [http:// humanrights.mfa.go.th/upload/pdf/udhr-th-en.pdf](http://humanrights.mfa.go.th/upload/pdf/udhr-th-en.pdf)

²รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 27

³ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พุทธศักราช 2478 มาตรา 78 – 85 และมาตรา 92 - 95

⁴กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน กองนิติการ กลุ่มงานที่ปรึกษากฎหมายและนิติการ, หลักการใช้ดุลพินิจ[อินเทอร์เน็ต].2562 [เข้าถึงเมื่อ 30 พฤศจิกายน 2562]. เข้าถึงได้จาก <http://legal.labour.go.th/2018/attachments/article/143/0001.pdf>

⁵ธานีรินทร์ ทุนทุสวัสดิ์.ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับวินัยทหาร; 2546.

⁶สกล หาญสุทธีวารินทร์,ความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน.กรุงเทพฯธุรกิจ; 2559.

⁷ข้อบังคับกระทรวงกลาโหมว่าด้วยสารวัตรทหาร พุทธศักราช 2555

⁸คู่มือในการปฏิบัติงานของสารวัตรทหารยามปกติ; 2551

⁹กรมสารวัตรทหารเรือ, คู่มือสารวัตรทหารเรือ, ไม่ปรากฏปีที่จัดพิมพ์

¹⁰ข้อบังคับกระทรวงกลาโหมว่าด้วยระเบียบจัดการทางคดี พุทธศักราช 2547 ข้อ 4 (4) และหมวด 2 การจับ

¹¹พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พุทธศักราช 2498 มาตรา 47

ประวัติย่อผู้วิจัย

ยศ ชื่อ พันเอก ชนาวุฒิ อาทิตย์

วัน เดือน ปี เกิด 28 กุมภาพันธ์ 2516

ประวัติสำเร็จการศึกษา

พ.ศ.2530 โรงเรียนบุญวาทย์วิทยาลัย

พ.ศ.2533 โรงเรียนพิษณุโลกพิทยาคม

พ.ศ.2538 นิติศาสตร์บัณฑิต มหาวิทยาลัยกรุงเทพ

พ.ศ.2542 นายทหารสารวัตรสืบสวนสอบสวน โรงเรียนทหารสารวัตร กรมการสารวัตร
ทหารบก รุ่นที่ 7

พ.ศ.2542 ชั้นนายร้อยเหล่าทหารสารวัตร โรงเรียนทหารสารวัตร กรมการสารวัตร
ทหารบก รุ่นที่ 32

พ.ศ.2545 การรักษาความปลอดภัย โรงเรียนรักษาความปลอดภัย ศูนย์รักษาความ
ปลอดภัย กองบัญชาการกองทัพไทย รุ่นที่ 33

พ.ศ.2546 ต่อด้านข่าวกรอง โรงเรียนข่าวทหารบก กรมข่าวทหารบก รุ่นที่ 4

พ.ศ.2548 ชั้นนายพันเหล่าทหารสารวัตร โรงเรียนทหารสารวัตร กรมการสารวัตร
ทหารบก รุ่นที่ 29

พ.ศ.2551 สืบสวนคดีอาญา กองบังคับการศูนย์พัฒนาข้าราชการตำรวจ กองบัญชาการ
ศึกษา สำนักงานตำรวจแห่งชาติ รุ่นที่ 86

พ.ศ.2556 เสนาธิการกิจ โรงเรียนเสนาธิการทหารอากาศ กรมยุทธศึกษาทหารอากาศ
รุ่นที่ 57

พ.ศ.2557 ผู้กำกับการ(ตำรวจ) วิทยาลัยการตำรวจ กองบัญชาการการศึกษา สำนักงาน
ตำรวจแห่งชาติรุ่นที่ 96

พ.ศ.2558 นักกฎหมายภาครัฐระดับชำนาญการขึ้นไป สำนักงานคณะกรรมการ
กฤษฎีกา รุ่นที่ 18

พ.ศ.2561 การร่างกฎหมาย การให้ความเห็นทางกฎหมาย และการดำเนินคดีปกครอง
สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา รุ่นที่ 20

ประวัติการทำงาน

- พ.ศ.2540 ประจำแผนกพิสูจน์หลักฐาน กองสืบสวนสอบสวน กรมการสารวัตรทหารบก
- พ.ศ.2540 ประจำแผนกคดี กองสืบสวนสอบสวน กรมการสารวัตรทหารบก
- พ.ศ.2542 นายทหารคนสนิท เจ้ากรมการสารวัตรทหารบก
- พ.ศ.2547 ประจำแผนกคดี กองสืบสวนสอบสวน กรมการสารวัตรทหารบก
- พ.ศ.2551 นายทหารสืบสวนสอบสวน จังหวัดทหารบกกาญจนบุรี
- พ.ศ.2554 ประจำแผนกคดี กองสืบสวนสอบสวน กรมการสารวัตรทหารบก
- พ.ศ.2555 หัวหน้าแผนกพิสูจน์หลักฐาน กองสืบสวนสอบสวน กรมการสารวัตรทหารบก
- พ.ศ.2556 นายทหารสารวัตรสืบสวนสอบสวน กรมการสารวัตรทหารบก
- พ.ศ.2560 อาจารย์หัวหน้าวิชาสืบสวนสอบสวน กองการศึกษา โรงเรียนทหารสารวัตรกรมการสารวัตรทหารบก

ตำแหน่งปัจจุบัน

- พ.ศ.2561 - ปัจจุบัน รองผู้อำนวยการ กองสืบสวนสอบสวน กรมการสารวัตรทหารบก

